

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 października 2018 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra (sprawozdawca)

Sędziowie: Sędzia Sądu Okręgowego Anna Ścioch-Kozak

Sędzia Sądu Rejonowego Katarzyna Makarzec (delegowana)

Protokolant Starszy sekretarz sądowy Anna Katarzyna Jaworska

po rozpoznaniu w dniu 3 października 2018 roku w Lublinie, na rozprawie

sprawy z powództwa K. S.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w S.

o zapłatę kwoty 50000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 16 marca 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim z dnia 19 lutego 2018 roku, w sprawie (...)

I. zmienia częściowo zaskarżony wyrok:

1) w punkcie I w ten sposób, że zasądzoną od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. na rzecz K. S. kwotę 33000 zł (trzydzieści trzy tysiące złotych) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 11 kwietnia 2016 roku do dnia zapłaty obniża do kwoty 10000 zł (dziesięć tysięcy złotych) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 11 kwietnia 2016 roku do dnia zapłaty i oddala powództwo również w części obejmującej żądanie zasądzenia kwoty 23000 zł (dwadzieścia trzy tysiące złotych) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 11 kwietnia 2016 roku do dnia zapłaty,

2) w punkcie III w ten sposób, że zasądza od K. S. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. kwotę 1500 zł (tysiąc pięćset złotych) tytułem zwrotu części kosztów procesu,

3) w punkcie IV w ten sposób, że nakazuje ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim z roszczenia zasądzonego na rzecz K. S. kwotę 1000 zł (tysiąc złotych) tytułem części nieuiszczonej opłaty od pozwu, a pozostałą część tej opłaty nie obciążającą pozwanego przejmuje na rachunek Skarbu Państwa,

4) w punkcie V w ten sposób, że nakazuje pobrać od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim kwotę 500 zł (pięćset złotych) tytułem części nieuiszczonej opłaty od pozwu,

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza od K. S. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. kwotę 1000 zł (tysiąc złotych) tytułem zwrotu części kosztów postępowania odwoławczego.

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 29 maja 2017 roku, wniesionym do Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim w dniu 8 czerwca 2017 roku, powód – K. S. wniósł między innymi o zasądzenie od pozwanego – (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. kwoty 50000 złotych tytułem „zadośćuczynienia” z odsetkami ustawowymi od dnia 16 marca 2015 roku do dnia 31 marca 2015 roku oraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych (k. 2-5).

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że jest synem T. L., który zmarł w dniu 21 sierpnia 2013 roku w wyniku wypadku drogowego. Wypadek ten spowodował M. C., który w dacie zdarzenia miał zawartą z pozwanym umowę ubezpieczenia OC.

Powód podał, że pozwany w toku postępowania likwidacyjnego przyjął swoją odpowiedzialność, wskazując, że powodowi należy się zadośćuczynienie w kwocie 15000 zł, a także, że zmarły przyczynił się do powstania szkody. W ocenie powoda T. L. nie przyczynił się do powstania szkody.

Powód wskazał, jakiego rodzaju krzywdę poniósł w związku ze śmiercią ojca.

*

W odpowiedzi na (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w S., reprezentowana przez pełnomocnika, wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (k. 26-28v).

W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwany podniósł między innymi, że zmarły przyczynił się do powstania szkody, a wypłacona w toku postępowania likwidacyjnego kwota 15000 zł jest adekwatna do rozmiaru krzywdy powoda.

*

Wyrokiem z dnia 19 lutego 2018 roku Sąd Rejonowy w Radzynie Podlaskim:

I. zasądził od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. na rzecz K. S. kwotę 33000 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 11 kwietnia 2016 roku do dnia zapłaty;

II. oddalił powództwo w pozostałej części;

III. zasądził od K. S. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. kwotę 958,74 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

IV. nakazał ściągnąć od K. S. z zasądzonych w pkt I roszczenia na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim kwotę 850 zł tytułem opłaty w części obciążającej powoda, od której powód był zwolniony;

V. nakazał ściągnąć od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim kwotę 1650 zł tytułem opłaty w części obciążającej pozwanego, od której powód był zwolniony;

VI. nakazał zwrócić powodowi kwotę 89,33 zł tytułem niewykorzystanej zaliczki zapisanej pod pozycją 500021774417 (k. 54).

W uzasadnieniu wyroku Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 21 sierpnia 2013 roku M. C. naruszył nieumyślnie zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym w ten sposób, że kierując samochodem osobowym marki S. (...) o numerze rejestracyjnym (...), nie obserwował w sposób należyty drogi oświetlonej światłami drogowymi swojego pojazdu, w wyniku czego zbyt późno zauważył pieszego T. L., który wraz z rowerem znajdował się na swoim pasie ruchu, w konsekwencji zbyt późno podjął manewr obronny hamowania oraz nie zdołał wykonać manewru obronnego w postaci

skrętu w lewo w celu omińnięcia T. L., w następstwie czego uderzył bezpośrednio w stojący na jezdni rower i T. L., który w następstwie potrącenia doznał ciężkich wielonarządowych obrażeń ciała, skutkujących jego zgonem na miejscu zdarzenia. Sprawca zdarzenia posiadał ważne ubezpieczenie OC u pozwanego. M. C. został skazany prawomocnym wyrokiem w sprawie (...) Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że T. L. w chwili śmierci był osobą w średnim wieku. Powód jest dzieckiem zmarłego z pierwszego małżeństwa. Rodzice powoda rozwiedli się kilkanaście lat przed wypadkiem, jak powód był w czwartej klasie szkoły podstawowej, a rozstali się 3 lata wcześniej. Powód nie nosi nazwiska ojca z woli matki. Jak był dzieckiem, to początkowo matka utrudniała ojcu kontakty z synem, lecz z czasem powód rozpoczął utrzymywanie kontaktów, które z reguły miały miejsce w różnych miejscach publicznych, około raz w miesiącu. Oprócz tego kontaktowali się telefonicznie. Powód, jako niepełnoletni, nie miał wpływu na częstotliwość kontaktów z ojcem. Dopiero po osiągnięciu pełnoletności i rozpoczęciu swojego życia te relacje były częstsze, przy czym powód wyjechał na studia do R., a więc mógł widywać się z ojcem wyłącznie w okresie przerw w nauce. Relacje te były cały czas podtrzymywane telefonicznie. Naturalną konsekwencją posiadania przez ojca powoda nowej rodziny było to, że powód nie mógł liczyć na taką obecność ojca w jego życiu, jakiej potrzebował. Nie jest to jego wina. Powód chciał wejść z ojcem w bliższą relację, ale matka mu nie pozwalała, a jak dorósł, to z kolei zabrakło na to czasu. Musiał się zająć utrzymaniem siebie na studiach, pracami dorywczymi, nauką. Powód nie poznał nowej rodziny ojca. Pomimo tych „niższych”, niż przeciętne kontaktów powoda z ojcem, ten ostatni odegrał istotną rolę w jego pasjach i zainteresowaniach. Powód zajmuje się modelarstwem, udzielał wywiadów w radiu i zawsze podkreśla, że to właśnie ojciec nauczył go tego, zaszczerpił w nim tę pasję i każdy model, który przygotowuje, kojarzy mu się z ojcem. Pamięta wspólne spacerowanie, rozmowy, na tematy typowo męskie. Powód bardzo przeżył śmierć ojca, dowiedział się o tym fakcie od swojej matki. Początkowo czuł bezsilność, płakał. Powód nie leczył się po śmierci ojca, uważał że sam sobie z tym musi poradzić, zdusić to w sobie. Powód nie ma w rodzinie innych osób, które mogłyby chociaż w części zastąpić mu ojca, takich jak dziadkowie, czy też wujkowie.

Sąd Rejonowy ustalił, że po śmierci ojca u powoda wystąpiły stany przygnębienia, smutku i pustki, problemy ze snem, które trwały kilka tygodni, obecnie te objawy nie występują. Po śmierci ojca powód przejawiał problemy emocjonalne, takie jak obniżony nastrój, trudności ze snem, które nie miały w znacznym stopniu dezorganizującego wpływu na jego życie codzienne, funkcjonowanie, aktywność życiową. Powód mimo śmierci ojca ukończył studia, pracuje zawodowo. Obecnie powód nie przejawia zaburzeń emocjonalnych, które są konsekwencją śmierci ojca. Powód charakteryzuje się swoiście wysokim poziomem lęku i może mieć tendencje do obniżonego nastroju ze względu na specyfikę osobowości. Powód mieszka w R., spotyka się ze znajomymi, jest aktywny zawodowo. W momencie śmierci ojca powód miał względnie ukształtowane cechy osobowości. Śmierć ojca była dla niego silnym przeżyciem i nieodwracalną stratą. Jednak prawdopodobnie nie przyczyniło się to w znaczący sposób na kształtowanie jego osobowości. Również ze względu na to, że kontakty powoda z ojcem nie były częste. Rozmawiali głównie przez telefon, a spotykali się raz na kilka miesięcy.

Sąd Rejonowy ustalił, że w toku postępowania likwidacyjnego powód otrzymał kwotę 15000 zł tytułem zadośćuczynienia. Powód wzywał pozwanego do zapłaty zadośćuczynienia pismem, które doręczono pozwanemu najpóźniej w dniu 11 marca 2016 roku.

Sąd Rejonowy wskazał dowody, na podstawie których dokonał ustaleń faktycznych w sprawie, oraz przedstawił swoje stanowisko w zakresie oceny przeprowadzonych dowodów.

Sąd Rejonowy uznał, że właściwą sumą zadośćuczynienia będzie kwota 80000 zł. Uwzględniając bezsporne przyczynienie się zmarłego do powstania szkody określone na 40%, należna do wypłacenia kwota wynosiłaby 48000 zł. Pozwany wypłacił bezsporną część świadczeń w kwocie 15000 zł, z tego też względu ostatecznie Sąd zasądził kwotę 33000 zł tytułem zadośćuczynienia.

Sąd Rejonowy przytoczył treść przepisów 435 § 1 k.c. w zw. z art. 436 § 1 k.c., art. 446 § 4 k.c. oraz art. 35 i art. 36 ust. 1 zd. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu

Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych i omówił wynikające z tych przepisów przesłanki odpowiedzialności samoistnego posiadacza mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody za szkodę na osobie lub mieniu wyrządzoną komukolwiek przez ruch tego pojazdu, przesłanki odpowiedzialności ubezpieczyciela z tytułu ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych oraz uprawnienia najbliższych członków rodziny zmarłego.

Sąd Rejonowy podkreślił, że wina sprawcy szkody, za którego odpowiada w niniejszej sprawie pozwany, oraz fakt jego bezprawnego zachowania nie budzą wątpliwości. Wynikają one już z ustaleń prawomocnego wyroku skazującego za popełnienie przestępstwa, którym Sąd jest związany w rozpoznawanej sprawie na podstawie art. 11 k.p.c. Pozwany ponosi za sprawcę odpowiedzialność cywilną – gwarancyjną, wynikającą z zawartej ze sprawcą wypadku komunikacyjnego umowy ubezpieczenia.

Sąd Rejonowy wskazał, że krzywda wywołana śmiercią ojca nawet dla człowieka dorosłego jest jedną z bardziej dotkliwych, z uwagi na rodzaj i siłę więzów rodzinnych. W niniejszej sprawie krzywda jest dotkliwa także z tego względu, że śmierć nastąpiła nagle i nieoczekiwanie. Strata ojca była tym bardziej dojmująca dla powoda, że nie założył on własnej rodziny, jego wcześniejsze kontakty były ograniczane przez matkę, ojciec miał drugą rodzinę, a osobowość powoda w dacie śmierci ojca nie była jeszcze w pełni ukształtowana (biegła wskazała na względne ukształtowanie). Powód nie ma w rodzinie innych bliskich osób, z którymi mógłby porozmawiać na typowo męskie sprawy, nurtujące młodego mężczyznę. Nie ma wzorca mężczyzny.

Sąd Rejonowy miał jednak na uwadze, że powód w chwili śmierci ojca nie utrzymywał z nim typowych codziennych relacji, miał własne życie, studiował, pracował dorywczo, utrzymywał kontakty towarzyskie. Niewątpliwie po wypadku powód odczuwał ogromny smutek i przygnębienie z powodu śmierci ojca, co dało się zauważyć w jego zachowaniu, jednak w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego reakcja powoda na śmierć ojca nie wykraczała poza stan normalnej żałoby, jaką człowiek przechodzi po stracie osoby najbliższej. Powód nie wymagał fachowej pomocy psychologicznej, nie korzystał z terapii, nie leczył się farmakologicznie. Obecnie, jakkolwiek w dalszym ciągu powód rozpamiętuje wypadek i jego skutki, to powrócił on do normalnego życia. Stan głębokiego smutku i żałoby minął, powód prawidłowo funkcjonuje w swoich rolach społecznych. Podjął pracę, spotyka się ze znajomymi. Utrata bliskiej osoby zawsze powoduje ból, przygnębienie, nie mniej jest to jedno z wielu doświadczeń, bolesnych i przykrych, jakie człowiek zdobywa w ciągu życia.

Uwzględniając zatem stopień cierpienia powoda oraz rozmiar skutków powstałych w wyniku śmierci ojca, Sąd Rejonowy uznał żadaną kwotę zadośćuczynienia za wygórowaną.

W toku postępowania karnego ustalono, że w tym przypadku wina leżała także po stronie ojca powoda.

Kierując się wskazanymi wyżej okolicznościami Sąd Rejonowy doszedł do przekonania, że odpowiednią sumą zadośćuczynienia jest kwota 80000 zł, a po uwzględnieniu przyczynienia na poziomie 40% powód powinien otrzymać zadośćuczynienie w kwocie 48000 zł.

Sąd Rejonowy wskazał, że termin wypłaty świadczenia ubezpieczeniowego upłynął z końcem dnia 10 kwietnia 2016 roku, a odsetki, zgodnie z art. 481 k.c., stanowią opartą na uproszczonych zasadach rekompensatę typowego uszczerbku majątkowego doznanego przez wierzyciela wskutek pozbawienia go możliwości czerpania korzyści z należnego mu świadczenia pieniężnego. Jeżeli zobowiązany nie płaci zadośćuczynienia w terminie wynikającym z przepisu szczególnego lub w terminie ustalonym zgodnie z art. 455 in fine k.c., uprawniony nie ma niewątpliwie możliwości czerpania korzyści z zadośćuczynienia, jakie mu się należy już w tym terminie.

W ocenie Sądu Rejonowego nie było podstaw do przyjęcia, że odsetki ustawowe za opóźnienie miałyby należeć się dopiero od daty wyrokowania, w szczególności nic nie wskazuje na to, aby rozmiar naruszenia dobra osobistego i krzywdy uległ zmianie w toku procesu, bądź aby pomiędzy zgłoszeniem roszczenia w postępowaniu likwidacyjnym a datą wyrokowania nastąpiła tak istotna zmiana siły nabywczej pieniądza, że przyznana kwota zadośćuczynienia, ustalona w dacie wyrokowania, jest wyższa od odpowiedniej w dacie zgłoszenia roszczenia. Obowiązkiem pozwanego

było właściwe przeprowadzenie postępowania likwidacyjnego i ustalenie zasadności roszczenia. Zasądzenie odsetek ustawowych od kwoty zadośćuczynienia dopiero od daty wyrokowania w istocie byłoby premiowaniem nierzetelności profesjonalisty, który w efekcie procesu spełni świadczenie dużo później niż powinien.

Z tych też względów Sąd zasądził odsetki od dnia 11 kwietnia 2016 roku, oddalając żądanie odsetek za okres od dnia 16 marca 2015 roku do dnia 10 kwietnia 2016 roku.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia o kosztach procesu Sąd Rejonowy wskazał przepis art. 100 k.p.c., a jako podstawę rozstrzygnięcia o nieuiszczonych kosztach sądowych – przepisy art. 113 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w związku z art. 100 k.p.c.

*

Od wyroku Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim z dnia 19 lutego 2018 roku apelację wniósł pozwany – (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w S., reprezentowany przez pełnomocnika, wskazując, że zaskarża wyrok „w części tj. w pkt I wyroku w zakresie ponad kwotę 5000 zł, oraz pkt III-V w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania”.

Pozwany zarzucił:

„1. Naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. (...) art. 233 § 1 kpc w zw. z art. 227 kpc poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, tj. w sposób sprzeczny z doświadczeniem życiowym oraz wnioskami płynącymi ze zgromadzonych w sprawie dowodów, polegającą na ustaleniu zawyżonej i nieadekwatnej w stosunku do doznanej przez powoda krzywdy sumy zasądzzonego zadośćuczynienia.

2. Naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. (...) art. 446 § 4 kc polegające na błędnej wykładni niniejszego przepisu, poprzez pominięcie kryteriów dla ustalenia wysokości dochodzonego zadośćuczynienia w zakresie tego, że kwota należnego zadośćuczynienia powinna mieścić się w rozsądnych granicach, przez co nie może być wygórowana i powinna stanowić sumę odpowiednią do rozmiarów doznanej przez powoda krzywdy, a nie prowadzić do wzbogacenia powoda”.

Pozwany wniósł o:

„1. Zmianę orzeczenia w zaskarżonej części tj. w pkt: I. Zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kwoty 5000 zł (...) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 11 kwietnia 2016 r. do dnia zapłaty, oraz rozstrzygnięcie w pkt III-V o kosztach postępowania według norm przepisanych.

2. Zasądzenie od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych” (k. 104-106).

*

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 3 października 2018 roku pełnomocnik pozwanego popierał apelację i wnosił o zasądzenie kosztów postępowania za obie instancje według norm przepisanych (k. 124-124v).

*

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja pozwanego jest częściowo uzasadniona.

Na wstępie należy wskazać, że wyrok Sądu pierwszej instancji został zaskarżony w punkcie I w części zasądzającej świadczenie w kwocie 28000 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od tej kwoty za okres od dnia 11 kwietnia 2016 roku do dnia zapłaty oraz w części obejmującej rozstrzygnięcia zawarte w punktach III-V.

Powyższe wyjaśnienie jest konieczne, ponieważ wskazując zakres zaskarżenia wyroku pozwany poddał, że zaskarża wyrok w punkcie I „w zakresie ponad kwotę 5000 zł”, natomiast z treści wniosku apelacyjnego wynika, że pozwany wnosi o zmianę wyroku przez „zasądzenie od pozwanej(go) na rzecz powoda kwoty 5000 zł (...) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 11 kwietnia 2016 r. do dnia zapłaty”.

Z treści apelacji wynika zatem, że pozwany wnosi o nieuwzględnienie powództwa w części obejmującej również żądanie zapłaty kwoty 28000 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od tej kwoty za okres od dnia 11 kwietnia 2016 roku do dnia zapłaty. Zakresem zaskarżenia nie są zatem objęte odsetki od kwoty 5000 zł za okres od dnia 11 kwietnia 2016 roku do dnia zapłaty.

÷

W rozpoznawanej sprawie apelacja pozwanego jest częściowo zasadna, ponieważ Sąd Rejonowy zasądził świadczenie ubezpieczeniowe w zbyt wysokiej wysokości w stosunku do ustalonych okoliczności faktycznych, przez co nastąpiło naruszenie przepisów art. 36 ust. 1 zd. 1 ustawy z dnia 22 marca 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych w związku z art. 446 § 4 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie.

Wprawdzie w apelacji nie został sformułowany wprost zarzut naruszenia przepisów art. 36 ust. 1 zd. 1 ustawy z dnia 22 marca 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych w związku z art. 446 § 4 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie, jednak zarzut zasądzenia świadczenia ubezpieczeniowego w wysokości nieadekwatnej do okoliczności faktycznych sprawy podniesiony został w końcowej części zarzutu zawartego w punkcie 1 części wstępnej apelacji oraz w uzasadnieniu apelacji, a ponadto sąd odwoławczy w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod uwagę naruszenie prawa materialnego przez sąd pierwszej instancji, nawet bez powołania się na nie stron1.

Sąd Rejonowy dokonał natomiast prawidłowej wykładni przepisu art. 446 § 4 k.p.c., co zostanie dodatkowo omówione w dalszej części uzasadnienia.

÷

Przepis art. 446 § 4 k.p.c. stanowi, że sąd może także przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Z powołanego przepisu wynika, że roszczenie o zadośćuczynienie pieniężne przysługuje najbliższym członkom rodziny zmarłego, a koniecznym warunkiem powstania takiego roszczenia jest zaistnienie krzywdy w wyniku śmierci tej osoby. Przepis art. 446 § 4 k.c. nie uzależnia członkostwa w rodzinie zmarłego od faktu pokrewieństwa, chociaż oczywiście w praktyce najczęściej najbliższymi członkami rodziny zmarłego są osoby najbliższej spokrewnione. Przepis art. 446 § 4 k.c. nie przewiduje również roszczenia o zadośćuczynienie za sam fakt śmierci najbliższego członka rodziny, ale za zaistniałą w wyniku tego faktu krzywdę.

Zgodnie z przepisem art. 446 § 4 k.c., zadośćuczynienie za doznaną krzywdę ma postać odpowiedniej sumy pieniężnej, co oznacza, że jego wysokość uzależniona jest od okoliczności konkretnej sprawy. Ustawodawca nie traktuje bowiem jednolicie wszystkich wypadków krzywdy doznanej na skutek śmierci najbliższego członka rodziny.

Utrata życia rodzica w wyniku czynu niedozwolonego powoduje u dziecka znaczną krzywdę, jeżeli relacje między rodzicem a dzieckiem mają co najmniej charakter normalnych relacji rodzinnych.

Stan faktyczny ustalony w rozpoznawanej sprawie wskazuje jednak, że relacje pomiędzy K. S. a jego ojcem – T. L. nie miały charakteru typowych relacji pomiędzy ojcem i synem.

Należy przypomnieć, że powód urodził się w dniu (...) (k. 90). W czasie, gdy powód był w pierwszej klasie szkoły podstawowej, a więc około 2000 roku, jego rodzice rozstali się i ojciec powoda wyprowadził się ze wspólnego

mieszkania, a trzy lata później (w 2004 roku) został orzeczony rozwód rodziców powoda. Przyczyną faktycznej separacji, a następnie rozvodu rodziców powoda było nadużywanie alkoholu przez T. L..

Z zeznań powoda i świadka R. S. wynika, że w okresie szkoły podstawowej powód spotykał się z ojcem „około” raz w miesiącu. Z twierdzeń powoda wynika, że w okresie licealnym kontakty te ograniczały się do 2-3 spotkań w miesiącu, zaś z zeznań świadka wynika, że „około” jednorazowe spotkania w miesiącu trwały do uzyskania pełnoletności przez powoda. Nigdy nie zdarzyła się sytuacja, aby powód nocował w mieszkaniu ojca albo przebywał z ojcem na stałe nawet tylko kilka dni.

Należy także zwrócić uwagę, że T. L. nie łożył systematycznie na rzecz syna i nie płacił zasądzonych alimentów.

W okresie studiów w R. powód rzadko przyjeżdżał do P., około trzy razy w roku w związku ze świętami i feriami zimowymi. W tym czasie spotykał się w P. z ojcem. W pozostałym czasie miał z nim kontakt telefoniczny.

Zwrócić należy uwagę, że z twierdzeń samego powoda wynika, że nie miał on wiedzy o istotnych okolicznościach związanych z osobą ojca, takich jak wykształcenie, adres zamieszkania z nową rodziną, zatrudnienie, a nawet stan cywilny ojca. Z wypowiedzi powoda wynika bowiem, że uważał, iż jego ojciec powtórnie się ożenił, podczas gdy z zeznań A. D., złożonych w postępowaniu przygotowawczym w sprawie RSD 592/13 wynika, że pozostawała ona z T. L. w związku faktycznym (konkubentkim) (k. 25-27 akt sprawy VII K 393/14 Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej).

Z wypowiedzi powoda wynika także, że uważał, iż jego ojciec pracuje w fabryce grzejników, jako pracownik fizyczny, natomiast ze wskazanych wyżej zeznań A. D. wynika, że T. L. nie posiadał stałej pracy, zatrudniał się dorywczo i nie był nawet zarejestrowany jako bezrobotny, zaś w ostatnim czasie przed śmiercią wykonywał bliżej nieustalone prace na rzecz Gminy J. w związku z orzeczoną grzywną.

Z twierdzeń powoda nie wynika w ogóle, aby powód po uzyskaniu pełnoletności oraz T. L. podejmowali jakiegokolwiek próby lub mieli chociażby zamiar zintensyfikowania wzajemnych kontaktów.

Powód nie wskazuje również, jak częste były jego kontakty telefoniczne z ojcem w okresie, kiedy przebywał na studiach w R., czego dotyczyły rozmowy telefoniczne, jak długo trwały.

Z przepisów art. 3 k.p.c., art. 126 § 1 pkt 3 k.p.c., art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c. i art. 210 § 1 zd. 1 k.p.c. wynika, że powód powinien przytoczyć twierdzenia dotyczące okoliczności faktycznych, na których opiera swoje żądanie. W procesie, poza wypadkami wynikającymi z przepisów szczególnych, sąd nie może „poszukiwać” faktów, w szczególności takich, które mogłyby mieć korzystne znaczenie dla którejkolwiek ze stron.

Nie ma również żadnych podstaw do uznania za wiarygodne ogólnikowych twierdzeń zawartych w pozwie, że powód mógł liczyć na pomoc ze strony ojca. Powód nie wskazał, o jakiego rodzaju pomoc miałyby chodzić.

Sporadyczne kontakty powoda z ojcem w ostatnich latach i brak wiedzy powoda na temat sytuacji życiowej ojca wskazują, że twierdzenie powoda co do możliwości liczenia na pomoc ojca jest całkowicie niewiarygodne.

Zeznania A. D. na temat braku zatrudnienia ojca powoda, źródeł utrzymania, w szczególności korzystania ze środków z pomocy społecznej, przeczą twierdzeniom powoda zawartym w pozwie, że jego ojciec był osobą pracowitą i zaradną życiowo.

Okoliczności śmierci ojca powoda, a w szczególności fakt, że w chwili wypadku znajdował się pod wpływem alkoholu w stopniu znacznym (3,55-3,60‰), wskazują, iż problemy alkoholowe ojca powoda nie zakończyły się po wprowadzeniu się ze wspólnego mieszkania.

Trudno przyjąć, że powyższe okoliczności mogłyby sprzyjać budowie silniejszych więzi rodzinnych między ojcem synem.

Należy zwrócić uwagę, że w piśmie z dnia 26 lutego 2016 roku, doręczonym ubezpieczycielowi w dniu 11 marca 2016 roku, K. S. wskazał, że w wyniku wypadku drogowego w miejscowości W. w dniu 21 sierpnia 2013 roku zginął jego ojciec – T. L., sprawcą wypadku jest M. C., zaś w dniu zdarzenia samochód marki S. (...), numer rejestracyjny (...), którym poruszał się sprawca wypadku, był ubezpieczony.

Do pisma powód dołączył odpis skrócony swojego aktu urodzenia oraz odpis prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej z dnia 12 grudnia 2014 roku, wydanego w sprawie (...), i odpis postanowienia o sprostowaniu oczywistej omyłki pisarskiej.

K. S. zażądał w piśmie zapłaty kwoty 100000 zł tytułem zadośćuczynienia. Należy jednak zwrócić uwagę, że poza powołaniem się na fakt pokrewieństwa ze zmarłym, K. S. nie przytoczył ani jednej okoliczności faktycznej, która miałaby znaczenie z punktu widzenia zasady roszczenia o spełnienie świadczenia ubezpieczeniowego odpowiadającego zadośćuczynieniu za doznaną krzywdę i wysokości tego roszczenia.

Oczywiście zgłoszenie samego tylko faktu zdarzenia objętego ubezpieczeniem oraz roszczenia o spełnienie świadczenia ubezpieczeniowego, bez przytoczenia okoliczności faktycznych, które wskazują na istnienie i rozmiar krzywdy, nie ma decydującego znaczenia dla oceny zasadności roszczenia o spełnienie świadczenia ubezpieczeniowego mającego stanowić odpowiednik zadośćuczynienia, jednak nie jest bez znaczenia, gdy chodzi o ustalenia faktyczne w zakresie istnienia krzywdy i jej wysokości oraz o ocenę dowodów dotyczących tego rodzaju okoliczności.

Powód zgłaszając roszczenie ubezpieczycielowi nie wskazał żadnych okoliczności obrazujących istnienie i rozmiar jego krzywdy, zaś wnosząc pozew odwołał się w rzeczywistości do okoliczności z wczesnego dzieciństwa wskazujących na pozytywne relacje z ojcem.

Nie kwestionując istnienia po stronie powoda bólu i poczucia straty po śmierci ojca, należy podkreślić, że całokształt przytoczonych wyżej okoliczności, w tym także ustalonych przez Sąd pierwszej instancji, nie uzasadnia określenia zadośćuczynienia za krzywdę na kwotę 80000 zł, lecz co najwyżej na kwotę około 40000 zł. Przyjmując przyczynienie się zmarłego do powstania szkody na poziomie około 40%, przyznane przez strony, należy wskazać, że powodowi należałoby się świadczenie ubezpieczeniowe w kwocie około 24000 zł. Powód otrzymał już od ubezpieczyciela kwotę 15000 zł, a zatem różnica wynosiłaby 9000 zł.

Biorąc jednak pod uwagę, że po zgłoszeniu szkody przez powoda ubezpieczyciel deklarował ostatecznie zapłatę świadczenia w kwocie 25000 zł (k. 9), Sąd Okręgowy tę kwotę przyjął za podstawę określenia świadczenia ubezpieczeniowego pozostałego jeszcze do zapłaty na rzecz powoda. Świadczenie to wynosi zatem 10000 zł (= 25000 zł – 15000 zł).

÷

Mając na uwadze powyższe rozważania, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy zmienił częściowo zaskarżony wyrok:

1) w punkcie I w ten sposób, że zasądzoną od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. na rzecz K. S. kwotę 33000 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 11 kwietnia 2016 roku do dnia zapłaty obniżył do kwoty 10000 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 11 kwietnia 2016 roku do dnia zapłaty i oddalił powództwo również w części obejmującej żądanie zasądzenia kwoty 23000 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 11 kwietnia 2016 roku do dnia zapłaty,

2) w punkcie III w ten sposób, że zasądził od K. S. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. kwotę 1500 zł tytułem zwrotu części kosztów procesu,

3) w punkcie IV w ten sposób, że nakazał ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim z roszczenia zasądzonego na rzecz K. S. kwotę 1000 zł tytułem części nieuiszczonej opłaty od pozwu, a pozostałą część tej opłaty nie obciążającą pozwanego przejął na rachunek Skarbu Państwa,

4) w punkcie V w ten sposób, że nakazał pobrać od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim kwotę 500 zł tytułem części nieuiszczonej opłaty od pozwu.

Zmiana rozstrzygnięć zawartych w punktach III, IV i V zaskarżonego wyroku jest konsekwencją częściowej zmiany tego wyroku w punkcie I.

÷

Jeżeli chodzi o koszty procesu za pierwszą instancję, to podstawę prawną rozstrzygnięcia w tym zakresie stanowią w rozpoznawanej sprawie przepisy art. 100 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 102 k.p.c.

W związku z tym, że powództwo zostało uwzględnione częściowo, powód jest stroną przegrywającą sprawę w pierwszej instancji w 0,8 części. Pozwany jest natomiast stroną przegrywającą sprawę w 0,2 części.

Powód poniósł w pierwszej instancji koszty w kwocie 410,67 zł, które obejmują wykorzystaną zaliczkę na poczet kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego (k. 53, 71, 76).

Pozwany poniósł w pierwszej instancji koszty w kwocie 3622,20 zł, które obejmują wynagrodzenie pełnomocnika procesowego – 3600 zł, opłatę skarbową od pełnomocnictwa procesowego – 17 zł (k. 30) oraz opłatę pocztową za przesłanie przesyłki polecanej – 5,20 zł (k. 39).

Stosując mechanizm stosunkowego rozdzielania kosztów przewidziany w art. 100 zd. 1 k.p.c., należałoby zasądzić od powoda na rzecz pozwanego kwotę 2815,63 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za pierwszą instancję.

Biorąc jednak pod uwagę okoliczności rozpoznawanej sprawy, a mianowicie:

a) fakt, że nie można uznać, iż żądanie pozwu było w sposób oczywisty zawyżone,

b) niską wysokość dochodów powoda ze stosunku pracy,

c) potrzebę realizacji celu ubezpieczenia, którym jest kompensata wyrządzonej czynem niedozwolonym krzywdy,

należy uznać, że w sprawie zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek przemawiający za zasądzeniem od powoda tylko części obciążających go kosztów za pierwszą instancję.

÷

Jeżeli chodzi o nieuiszczone koszty sądowe za pierwszą instancję, to na podstawie art. 113 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z zasądzonych na rzecz powoda roszczenia należało ściągnąć tylko część tych kosztów, a mianowicie kwotę 1000 zł.

Na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku w zw. z art. 100 zd. 1 k.p.c. Sąd Okręgowy nakazał pobrać od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim kwotę 500 zł tytułem części nieuiszczonej opłaty od pozwu, proporcjonalnie do stopnia, w jakim pozwany przegrał sprawę w pierwszej instancji.

*

W pozostałej części apelacja powoda jest bezzasadna i w związku z tym podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Nie jest uzasadniony zarzut naruszenia przepisów art. 233 § 1 k.p.c. i art. 227 k.p.c. wskazanych w treści pierwszego zarzutu przytoczonego w części wstępnej apelacji. Powołane przepisy są przepisami prawa procesowego, a nie materialnego. Ocena, w jakiej wysokości powodowi przysługuje świadczenie ubezpieczeniowe w kontekście doznanej przez niego krzywdy, stanowi wyraz stosowania przepisów prawa materialnego, a mianowicie przepisu art. 822 § 1 k.c. oraz przepisów art. 34 ust. 1 i art. 36 ust. 1 zd. 1 ustawy z dnia 22 marca 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych w związku z art. 446 § 4 k.c., nie zaś oceny dowodów.

Przepis art. 233 § 1 k.p.c. dotyczy jedynie oceny dowodów i ani nie jest przepisem prawa materialnego, ani też nie określa zasad stosowania przepisów prawa materialnego.

Z kolei przepis art. 227 k.p.c. dotyczy przedmiotu dowodu w sprawie cywilnej.

Nie jest uzasadniony zarzut naruszenia przepisu art. 446 § 4 k.c. przez błędną jego wykładnię, wskazany w punkcie 2 części wstępnej apelacji.

Wykładnia przepisu prawa, w szczególności przepisu prawa materialnego, polega na określeniu właściwego znaczenia treści tego przepisu i dokonywana jest w oderwaniu od okoliczności faktycznych konkretnej sprawy.

Sąd Rejonowy dokonał prawidłowej wykładni tego przepisu i na stronie 7 uzasadnienia wyroku wyjaśnił, że zadośćuczynienie za doznaną krzywdę ma przede wszystkim charakter kompensacyjny i tym samym jego wysokość musi przedstawiać jakąś ekonomicznie odczuwalną wartość. Sąd Rejonowy wskazał także, że wysokość ta nie może być jednak nadmierna w stosunku do doznanej krzywdy i ewentualnych stosunków majątkowych społeczeństwa, a więc powinna być utrzymana w rozsądnych granicach, przy czym ustalenie wysokości zadośćuczynienia wymaga uwzględnienia wszystkich okoliczności istotnych dla określenia rozmiaru doznanej krzywdy.

Treść omawianego zarzutu apelacyjnego wskazuje zatem, że pozwany nie dość dokładnie zapoznał się z treścią uzasadnienia zaskarżonego wyroku.

Od błędnej wykładni przepisu prawa należy natomiast odróżnić niewłaściwe zastosowanie tego przepisu w konkretnej sprawie, które polega na określeniu skutków prawnych konkretnego stanu faktycznego i daniu im wyraz w treści orzeczenia sądowego.

*

Na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 102 k.p.c. i w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy zasądził od K. S. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. kwotę 1000 zł tytułem zwrotu części kosztów postępowania odwoławczego.

Apelacja pozwanego została uwzględniona w 0,82 części. W tym zakresie powód jest stroną przegrywającą sprawę w drugiej instancji.

Pozwany poniósł w postępowaniu apelacyjnym koszty w łącznej kwocie 3205,20 zł, które obejmują opłatę od apelacji – 1400 zł (k. 109), wynagrodzenie pełnomocnika procesowego – 1800 zł oraz opłatę pocztową za przesłanie przesyłki poleconej – 5,20 zł (k. 107).

Powód nie poniósł w postępowaniu apelacyjnym żadnych kosztów.

Stosując mechanizm stosunkowego rozdzielenia kosztów przewidziany w art. 100 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., należałoby zasądzić od powoda na rzecz pozwanego kwotę 2628,26 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Mając jednak na uwadze pozostałe okoliczności faktyczne, które legły u podstaw zastosowania przepisu art. 102 k.p.c. w odniesieniu do rozstrzygnięcia o kosztach procesu za pierwszą instancję, należało na podstawie art. 102 k.p.c. w zw.

z art. 391 § 1 k.p.c. zasądzić od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1000 zł tytułem zwrotu części kosztów postępowania odwoławczego.

*

Z tych wszystkich względów i na podstawie powołanych wyżej przepisów Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

Anna Ścioch-Kozak Dariusz Iskra Katarzyna Makarzec

1 Por.: wyrok SN z dnia 15 maja 2001 roku, I CKN 350/00, Lex nr 52667; postanowienie SN z dnia 4 października 2002 roku, III CZP 62/02, OSN C 2004, z. 1, poz. 7; wyrok z dnia 11 marca 2004 roku, V CK 328/03, Lex nr 183779; wyrok SN z dnia 14 lipca 2004 roku, IV CK 544/03, Lex nr 116591; wyrok SN z dnia 24 czerwca 2005 roku, V CK 704/04, Lex nr 180875; wyrok SN z dnia 25 sierpnia 2004 roku, I PK 22/03, OSN P 2005, z. 6, poz. 80; uchwała SN z dnia 31 stycznia 2008 roku, III CZP 49/07, OSN C 2008, z. 6, poz. 55.